

Yttrande över remiss från Miljö- och energidepartementet angående Naturvårdsverkets Förslag till ny förordning om luftvårdsprogram och utsläpp till luft. M2017/03247/R

Sammanfattning av SLU:s synpunkter

- Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, instämmer i Naturvårdsverkets förslag att använda existerande miljöövervakningsprogram för övervakning av luftföroreningarnas ekosystemeffekter.
- SLU ser positivt på att övervakningen av påverkan på skogsekosystemen, som SLU kontinuerligt bedrivit sedan 1984, nu åter bedöms behövas.
- De befintliga långa tidsserierna inom Markinventeringen och integrerad miljöövervakning kan bli värdefulla i det EU-gemensamma arbetet.
- SLU anser att miljöövervakningen i sötvatten uppfyller minimikraven enligt direktivet under förutsättning att nuvarande ambitionsnivå behålls.
- SLU saknar uppdrag som datavärd för delprogram i miljöövervakningen inom Programområde Skog.

Generella synpunkter

9 Miljöövervakning.

Riksskogstaxeringen har sedan 1984 registrerat kronutglesning hos tall och gran som en indikator för luftföroreningarnas effekter på skogsekosystemen. Ända fram till 2016 har detta arbete finansierats med externa medel, initialt för såväl fältarbetskostnader som rapporteringsarbete, men under de sista 10 åren har SLU fått ersättning enbart för rapporteringsarbetet. Trots det har Riksskogstaxeringen fortsatt att utföra både fältarbete och rapportering för att inte bryta tidsserien. Under hösten 2017 beslutade Riksskogstaxeringen av ekonomiska skäl att sluta registrera kronutglesning från och med fältsäsongen 2018. SLU ser positivt på att kronutglesning nu åter behöver registreras, men vill framhålla att sammanställning och rapportering av data till takdirektivet förutsätter att Naturvårdsverket kan bidra till finansiering av såväl fältarbete som rapportering. SLU föreslår att rapporteringen i så fall även inkluderar rapportering till ICP-Forests.

SLU instämmer i att Markinventeringen ska kunna bidra med data enligt vad som anges i förslaget. Detta skapar förutsättningar för bättre samordning och mer utbyte mellan markinventeringar inom EU. Vissa markkemiska variabler inom Markinventeringen skiljer sig dock från de i ICP-Forests manual, som skrivelsen hänvisar till (sid 53), vilket kan innebära att antingen behövs anpassningar av Markinventeringen eller att Sverige begär vissa undantag.

SLU genomför sedan lång tid integrerad miljöövervakning (IM) i skogsekosystem och följer tillståndet över tid inom hela kedjan från luft, deposition, mark, markvatten och grundvatten till utflöde i ytvatten. Häri ingår effekter på vegetation inklusive skogstillstånd. Denna övervakning möjliggör förståelse för kopplingar mellan orsak (luftföroreningar och klimat) och verkan/effekter. I programmet ingår försurningsrelaterade och eutrofierande ämnen liksom miljögifter. Inom IM görs såväl markstudier som ekosystemstudier. Eftersom områdena finns i skyddad skog kan effekter från luftföroreningar särskiljas från effekter från markanvändning.

SLU vill betona att integrerad övervakning har goda förutsättningar att beräkna NO₃-flöden genom provtagning och observationer från deposition till avrinning. IM utgör också en viktig länk mellan de terrestra och de akvatiska ekosystemen genom bestämning av utlakning i ytvatten. IM övervakar halter i luft och nederbörd och skulle därmed även kunna räknas till Programområde Luft.

Beträffande Programområde Sötvatten instämmer SLU i att den nuvarande miljöövervakningen uppfyller minimikraven i artikel 9 av takdirektivet under förutsättning att övervakningen fortsätter med nuvarande ambition.

9.7 Rapportering

SLU ser inget problem med att tidpunkten för rapportering av övervakningsuppgifter från och med 2019 är senast den 1 juli. Riksskogstaxeringen publicerar sin officiella statistik innan detta datum (årligen i slutet av maj). Det framgår däremot inte av förslaget hur lång tid det får gå från Markinventeringens eller IM:s fältprovtagning till rapportering av data.

10.7 Konsekvenser för Naturvårdsverket

När det gäller tillgängliggörande av information enligt skrivelsen (sid 67) så tillhandahåller inte Naturvårdsverket de specifika databaserna, utan detta utförs av datavärddar för övervakningsprogram (delprogram) på uppdrag av Naturvårdsverket eller Havs- och vattenmyndigheten. SLU har en ännu inte slutförd dialog med Naturvårdsverket om att inrätta nya datavärdskap. SLU vill därför påpeka att uppdrag om datavärdskap saknas för integrerad övervakning (IM), Markinventeringen och Riksskogstaxeringens inventering av markvegetation.

Specifika synpunkter

9.1 Direktivets krav och vägledning (Tabell 9.1 sid 52)

För parametrarna markens surhetsgrad och kol/kväve-kvot ska Markinventeringen stå som ”Relevant övervakningsprogram i Sverige”, såväl inom ekosystem Skog som inom Gräsmark/övriga.

Förutom data om kronutglesning bedömer SLU att även andra uppgifter kan vara värdefulla för rapportering enligt takdirektivet:

- Andra skador på skog än kronutglesning.
- Förändringar i förekomst och täckning av annan vegetation än träden, exempelvis kärleväxter och lavar.
- Markvattnets aciditet förekommer inte i tabell 9.1 trots att det anges i vägledningen Draft Guidance (Tabell 2 sid 9).

9.4.1.1 Riksskogstaxeringen

Kol/kväve-kvoten och total-kväve i mark är parametrar som är en del av **Markinventeringen** och de hör således till avsnitt 9.4.1.2. Parametern ”kronutglesning” ska vara kronutglesning.

9.4.1.3 Integrerad övervakning

IM:s avrinningsområden ligger närmare 10-100 ha i storlek än 10-1 000 ha som det står i skrivelsen.

9.7 Rapportering

Angående kravet att rapportera övervakningsstationernas koordinater så vill SLU bara påminna om att de exakta koordinaterna för Markinventeringens och Riksskogstaxeringens provytor skyddas av sekretess enligt OSL.

SLU förordar att uppgifter om kronutglesning, tillväxt och vegetationsförändringar utförs som aggregerade skattningar för definierade områden med medelvärden för minst tre års fälldata, inte som en leverans av rådata från enskilda provytor. Dessutom bör det i dialog med Naturvårdsverket bestämmas i detalj vilka mätvärden/indikatorer som skall rapporteras.

10.3 Berörda aktörer

I egenskap av den största utföraren inom Programområde Skog och Sötwater anser sig SLU vara en aktör (tillika myndighet) som berörs av författningsförslaget.

Beslut om detta yttrande har fattats av vicerektor Kevin Bishop efter föredragning av miljöanalyssekreterare Göran Adelsköld. Innehållet har utarbetats av programchef Jonas Fridman och analytiker Sören Wulff vid institutionen för skoglig resurshushållning, forskningsledare Jens Fölster, professor Lars Lundin och professor Richard Johnson vid institutionen för vatten och miljö samt forskare Johan Stendahl vid institutionen för mark och miljö.

Kevin Bishop

Göran Adelsköld